

is ebből a meséből derül ki, hogy a legények bizony még a varázserejű boszorkánylányt is képesek elhagyni, ha egy hamis lány a legényt megélteti valamivel. Van tehát min izgulni, még ha tudjuk is, hogy a mese végére biztosan minden rendbe jön, és a jók elnyerik méltó jutalmukat – a rosszak meg nem nagyon kapnak büntetést! A három „barát” például, akik Juhászi Pétert szépen visszacresztették az alvilágba, elnyeri a fiú megbocsátását, meg három lány kezét, akik persze mind királyi származásúak.

MANDA BORBÁLA

(*Cicero Könyvstúdió, Bp., 2002.*)

Nagy Pál: *Journal in-time (Él[e]tem 2.)*

Nagy Pál kilencvenes évekbeli munkáit olvasva aligha kerülheti el figyelmünket, hogy írói tevékenységének mostanra elsősorban azon iránya vált hangsúlyossá, mely érdeklődését az önértelmezés kifejtetebb formái felé terelte. Értekező műfajú szövegeinek sorába illeszkedik önéletírása is, mely korábbi munkáitól eltérően nem az alkotás (és a befogadás) általánosabb szemléleti vonatkozásainak megvilágítására, hanem saját pályájának és annak tágabb, történelmi környezeté-

nek számbavételére törekszik. Az önéletrajz műfaja ugyanakkor végigkíséri Nagy Pál munkásságát: a hatvanas évek második felében írt kísérletező prózája például többféle módon is kapcsolódik e nagy hagyományú műfajhoz. Most megjelent könyvében azonban több tekintetben is határozott elmozdulás figyelhető meg: míg korábbi művei kitálat és valós többértelmű összjátékának közegében idézték meg e műfaj szabályszerűségeit, önéletrajzában két kötete hangsúlyozottan elválasztani kívánja a kitálat és a valós területét, egyben eloldódva a műfaj azon elmékedő jellegű mintáitól, melyekhez a korábbi szövegek jelzetten is kapcsolódtak. Valós és kitálat elhatárolásával ugyanakkor nemcsak elbeszélő, de egyes értekező műveitől is eltávolodik: a hetvenes évek második felében közzétett munkanaplója például maga is kísérletezett azokkal a szövegalakító technikákkal, melyek fejezetei tárgyát képezték. Bár önéletírásának címe visszatul korábbi költői műveire (két alkalommal is *Journal in-time* címmel gyűjtötte össze képnelyvi eljárásokkal élő költeményeit), s ily módon látszólag elbizonytalanítja fikciós és nem fikciós szöveg ellentétét, ugyanakkor mégis eltávolodik a nyelvi alakítás művészi formáitól, s a részletes és tárgyszerű dokumentáció igényét helyezi előtérbe. Ez természetesen egyszerre tágítja és szűkíti lehetőségeinek körét.

Nagy Pál könyve esetében aligha hanyagolható el a gondosan és gazdagon dokumentált visszaemlékezések forrásértéke, hiszen sok más egyéb között részletesen tudósítanak annak a folyóiratnak a történetéről is, mely a megalapítását követő évtized talán legszínvonalasabb és legfontosabb magyar nyelvű irodalmi orgánuma volt. A visszaemlékezések tárgya meglehetősen tág kört fog át, a nyugat-európai magyarság művelődésének intézményeitől, ismert és kevésbé ismert szereplőitől a Magyar Műhely megalapításának szinte napról napra végigkísért történetén át az író személyes életének bensőségeiből részleteiig, s gyakran nehéz eldönteni, melyiken is van épp a visszaemlékezés súlypontja. A személyes és a nyilvános események egymásba fűzése csak még feltűnőbbé és szembeszökőbbé teszi a bensőséges események elbeszélésének szókimondó leplezetlenségét, melynek külön nyomatékot ad, hogy a szöveg egyes részleteinek hangsúlyozottan igénytelen megformálásával szándékosan lemond arról, hogy az elbeszélte világ tapasztalatának közvetítésében esztétikai összetevőket is szerephez juttasson.

Az önmegértés kifejtettebb formájára való törekvést jelzi az első kötetet bevezető, az önéletírás műfaját tárgyaló fejezet is. Az áttekintés abból a tételből indul ki, hogy „ahány író, annyi műfaj”, s bár elsősorban történeti szempontokat követ, gon-

dolatmenete inkább „szabálytalan”, mert személyes érdeklődés előírta utat jár be, nem zárva ki teljesen annak veszélyét sem, hogy érvelése némiképp iránytalanává válik. A szerzői önreflexió ez esetben leginkább arról tesz tanúbizonyságot, hogy a magyar irodalmi modernség alakulásának egészéhez fűződő viszonya nem fogalmazható meg kizárólag az elválasztottság és a különállás nyelvén.

KÉKESI ZOLTÁN

(Kortárs Kiadó, Bp., 2002. 372 o. 2600 Ft)

Thassy Jenő önéletírása négy kötetben

Csupa kilencessel kezdődött. 1919. november 9-én naplemente után kilenc, „nappal megszálló, éjjel fosztogató” szerb katona tört be a Drávapartján fekvő, Thassy-kúriába.

Az értékekért jöttek, mindenért, ami mozdítható, legfőképpen a családi ékszerekért, de ellenállásba ütköztek. A család feje fegyverrel szállt szembe a betolakodókkal, melyért nemcsak saját, hanem elsőszülött fia életével is fizetett, és a Jenővel állapotos felesége is több lött sebbel csak a csodával határos módon, a gyors és lelkiismeretes orvosi beavatkozásnak köszönhetően maradhatott életben. A még világra sem